

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

”Pelkään silti, että minulle voi
käydä samoin kuin monille muillekin”

*Sisällönanalyysi lasten hankintaan liitetyistä
riskeistä Helsingin Sanomien lukijoiden
mielipidekirjoituksissa vuosina 2019 ja 2020*

Sanni Sipinen
Kandidaatintutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
kevät 2021

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Sanni Sipinen	
Työn nimi ”Pelkään silti, että minulle voi käydä samoin kuin monille muillekin” – Sisällönanalyysi lasten hankintaan liitetyistä riskeistä Helsingin Sanomien lukijoiden mielipidekirjoituksissa vuosina 2019 ja 2020	
Oppiaine Sosiologia	Työn tyyppi Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2021	Sivumäärä 25
Ohjaaja Hanna-Mari Husu	
Tiivistelmä <p>Suomessa syntyvyys on laskenut vuodesta 2011 eteenpäin aina vuoteen 2019 asti. Poikkeusvuonna 2020 syntyvyys lähti lievästi nousuun, mutta pidemmän ajan kehityskäyrä on edelleen laskusuuntainen. Syntyvyyden lasku on herättänyt mediassa ja päättäjissä huolta muun muassa Suomen huoltosuhteen heikkenemisestä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia riskejä lasten hankintaan liitetään Helsingin Sanomien lukijoiden mielipidekirjoituksissa vuosina 2019 ja 2020.</p> <p>Tutkimukseni keskeisinä teoreettisina lähtökohtina ovat individualisaation ja riskiyhteiskunnan käsitteet. Toisen modernisaation myötä syntynyttä riskiyhteiskuntaa leimaavat muun muassa satunnaisuus ja riskien välttäminen sekä individualismi eli länsimaisten nyky-yhteiskuntien kulttuuri, jossa yksilön etu menee yhteisön edun edelle.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koostuu 42 mielipidekirjoituksesta, joiden aiheena on syntyvyys. Aineiston analyysin metodina on sisällönanalyysi, jonka avulla etsin aineistosta Deborah Luptonin esittelemiä riskien kategorioita. Analyysin perusteella voidaan sanoa, että lasten hankintaan yhdistetään useita riskejä ja ne vaikuttavat lastentekopäätöksiin. Riskeihin liitetään usein epävarmuuden tunteita, esimerkiksi yksilön talouden tai kumppanin suhteen. Tutkimustuloksista selviää, että etenkin taloudellinen epävarmuus ja parisuhteiden ongelmat mietityttävät ennen lapsen hankintaa.</p>	
Asiasanat: syntyvyys, lastensaanti, perheellistyminen, riskiyhteiskunta, riski, individualisaatio	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
2 SYNTYVYYDEN TILANNE SUOMESSA	5
2.1 SYNTYVYYS TILASTOISSA	5
2.2 TOINEN DEMOGRAFINEN MUUTOS	7
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
3.1 REFLEKSIIVINEN MODERNISAATIO JA INDIVIDUALISAATIO	8
3.2 INDIVIDUALISAATION VAIKUTUS PERHESUHTEISIIN.....	9
3.3 RISKIT JA RISKIYHTEISKUNTA	10
4 AINEISTO JA METODI	11
4.1 TUTKIMUKSEN AINEISTO	11
4.2 SISÄLLÖNANALYYSI.....	12
5 TULOKSET	13
5.1 IHMISSUHDERISKIT	13
5.2 ELÄMÄNTAPARISKIT	16
5.3 TALOUDELLISET RISKIT	18
5.4 YMPÄRISTÖRISKIT.....	21
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	22
7 LOPUKSI	24
8 LÄHTEET	25

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia riskejä suomalaiset näkevät perheen perustamisessa ja lastenhankinnassa. Tutkimuksen analyysi kohdistuu mielipidekirjoituksista löytyviin riskeihin ja niiden arviointeihin. Syntyvyys on laskenut Suomessa vuodesta 2011 alkaen (Rotkirch ym. 2017), ja Suomen hedelmällisyysluku vuonna 2020 oli 1,37 lasta naista kohden (STT 2020). Valitsemastani riskien näkökulmasta aihetta ei ole Suomessa juurikaan tutkittu, vaikka syntyvyyden tutkimus on Suomessa juuri nyt suosittua. Vuonna 2020 Suomeen perustettiin uusi syntyvyyden tutkimusverkosto Synty ja Suomi liittyi Generations and Gender Programme – tutkimusinfrastruktuuriin, joka tutkii lisääntymisterveyttä, perhesuhteita ja lastentekoaikkeitä. Tämä osoittaa aiheen olevan hyvin ajankohtainen ja yleisesti kiinnostava, minkä takia olen valinnut tämän aiheen tutkimukselleni. Syntyvyyttä ja demografista muutosta on aiemmin tarkasteltu individualismin ja riskiyhteiskunnan konteksteissa muualla maailmassa (Cain 1983; Possamai-Inesedy 2006; Kolev 2017; Freeman ym. 2018), mutta ei juurikaan suomalaisessa syntyvyyden kontekstissa. Syntyvyyden tutkimus on hyvin monialaista, ja sitä tutkitaan muun muassa psykologian, väestötieteiden, taloustieteiden ja yhteiskuntatieteiden aloilla (Easterlin 1975; Miettinen 2010; Klock 2015; Alakärppä ym. 2020). Tämä tutkimus pyrkii tarjoamaan lisää tietoa syntyvyydestä sosiologisesta näkökulmasta, keskittyen riskiyhteiskunnan ja riskien näkökulmaan.

Suomen syntyvyyden tilanne on ollut esillä mediassa läpi 2010-luvun, kun syntyvyys lähti laskuun vuonna 2011 (Rotkirch ym. 2017). Artikkelit koskien syntyvyyttä ovat usein huolestuneen sävyisiä, sillä matalan syntyvyyden uskotaan heikentävän Suomen huoltosuhdetta. Sosiologian dosentti ja tutkija Juhani Pekkola sanoo Ylen verkkoartikkelissa, että ”väestörakenteen muutos on huolestuttava kansantalouden, suomalaisen yhteiskunnan ja tulevien veronmaksajien kannalta”. (Nieminen 2016.) Tällainen huolipuhe on melko yleistä syntyvyyttä koskevissa artikkeleissa ja uutisissa. Vuonna 2017 SDP:n silloinen puheenjohtaja Antti Rinne kehotti suomalaisia ryhtymään ”synnytystalkoisiin” puolueen kesäkokouksessa Kouvolassa ja listasi keinot, joilla syntyvyys saataisiin taas nousemaan. Rinteen käyttämä termi ”synnytystalkoot” ei herättänyt riemua edes puolueen sisällä, ja Rinne myönsi myöhemmin sanavalinnan olleen keho. (Liimatainen 2017; Blencowe 2018.) Rinteen ulostulo

herätti kuitenkin huomiota ja nosti syntyvyyden tilanteen laajemmin keskusteluun. Tutkimukseni aineisto koostuu mediateksteistä, joten median konteksti on tutkimukseni ymmärtämislle tärkeää.

Tutkimukseni keskeisimpänä teoreettisena lähtökohtana on Deborah Luptonin (2013, 22) riskien kategorisointi, jossa tunnistetaan seitsemän länsimaisten yhteiskuntien yksilöitä ja instituutioita uhkaavaa riskiä. Tarkastelen aineistoani näiden ryhmittelyiden läpi. Tutkimukseni teoreettinen viitekehys pohjautuu riskiyhteiskunnan olemassaoloon, jossa yksilöiden on tarkasteltava päätöksiään riskien kautta. Riskien arvioiminen vaikuttaa yksilöiden päätöksiin, ja tässä tutkimuksessa tarkastellaan havaittujen riskien näyttäytymistä mielipidekirjoituksissa. (Hall 2002, 176–177.) Muita keskeisiä käsitteitä ovat muun muassa refleksiivinen modernisaatio ja individualisaatio, jotka ovat vaikuttaneet uudenlaisen perheinstituution syntyyn ja elämäntapojen moninaistumiseen (Scott 1993; Beck ja Beck-Gernsheim 2002; Beck, Bonss ja Lau 2003; Kolev 2017).

Tutkimuksen aineistoksi valikoituivat Helsingin Sanomien lukijoiden mielipidekirjoitukset vuosina 2019 ja 2020. Kirjoituksia on yhteensä 42, ja ne tarjoavat katsannon suomalaisten näkökulmiin syntyvyyden tilanteesta Suomessa. Analysoin tekstejä sisällönanalyysin keinoin, etsien teksteistä Luptonin kategorisoimia riskejä ja niiden arviointeja. Tarkastelen erityisesti, millaisia riskejä lasten saantiin mielipidekirjoituksissa liitetään ja miten nämä riskit näyttäytyvät syissä ja selityksissä, joita syntyvyyden laskulle annetaan.

2 SYNTYVYYDEN TILANNE SUOMESSA

2.1 Syntyvyys tilastoissa

Suomen syntyvyyden kehityskäyrä on laskusuuntainen, vaikka vuonna 2020 syntyvyys kasvoi hieman. Syntyvyyttä havainnoidaan usein hedelmällisyysluvulla, joka kertoo, kuinka monta elävää lasta nainen elinaikanaan synnyttää. Vuonna 2020 hedelmällisyysluku nousi 1,37: ään, kun vuonna 2019 se oli 1,35. (SVT 2020.) Syntyvyys on laskenut Suomessa vuodesta 2011 alkaen (Rotkirch ym. 2017). 2000-luvun alussa Suomessa syntyi 55 000 – 60 000 lasta vuosittain, mutta vuodesta 2010 vuoteen 2018 luku on pudonnut ennennäkemättömän alhaiseksi, vain viidennekseen vuosituhaten alusta. Jo vuonna 2016 Suomen hedelmällisyysluku putosi alle EU28-maiden keskiarvon, joka oli sinä vuonna 1,6. (Väestöliitto 2018.) Suomessa on ollut Pohjoismaiden matalin syntyvyys vuodesta

2014 lähtien (Tilastokeskus 2019). On kuitenkin huomattava, että syntyvyyskehitys on ollut samansuuntaista myös muissa Pohjoismaissa, Tanskaa lukuun ottamatta (Rotkirch ym. 2017, 13).

Kuvio 1. Kokonaishedelmällisyysluku 1900-2019. Lähde: Syntyneet 2019. Tilastokeskus

Kaupunki–maaseutu-vertailussa selviää, että syntyvyys on maaseutualueilla korkeampaa, vaikka kaupunkialueilla lapsia syntyy lukumäärällisesti enemmän (Tilastokeskus 2019). Maaseutualueilla asuvien naisten hedelmällisyysluku oli vuonna 2019 1,73, kun vasta vuonna 2010 luku oli 2,29. Kaupunkialueilla hedelmällisyysluku oli vuoteen 2019 mennessä laskenut 1,29:ään lapseen naista kohden. Syntyvyyden lasku näytti kuitenkin hieman hidastuvan vuonna 2019. (Emt.)

Syitä lapsien määrän vähenemiselle on etsitty sekä globaaleista että yksilöllisistä tekijöistä, kuten perheen perustamisen siirtymisestä yhä vanhemmalle iälle (Miettinen 2015, 9). Keskimääräinen äidiksi tuleminen ikä oli vuonna 2019 29,6 vuotta (Tilastokeskus 2019). Ensimmäisen lapsen saaminen myöhemmällä iällä johtaa usein pienempään lapsilukuun kuin aiemmin ensimmäisen lapsen saaneilla (Rotkirch ym. 2017, 18). Vanhemmaksituloikä nousee keskimäärin koulutustason ja sosiaaliluokan mukana, eli matalasti koulutetuilla vanhemmaksituloikä on huomattavasti pienempi kuin korkeammin koulutetuilla (emt., 18). 2000-luvun lopussa maailmaa ravistelleen taantuman on katsottu vaikuttaneen syntyvyyden negatiiviseen kehityskulkuun Euroopassa, etenkin nuorissa

ikäryhmissä. Suomessa, toisin kuin suuressa osassa muuta Eurooppaa, tämä taantuma vaikuttaa myös yli 30-vuotiaiden lastenhankintaan. (Miettinen 2015, 14–16.) Kansantalouden heikot näkymät eivät kuitenkaan itsessään näytä vaikuttavan lapsilukuihanteeseen, vaan sen sijaan yksilön henkilökohtaisen talouden näkymillä on vaikutusta: heikot työllisyysnäkymät laskevat yksilön ihanteellista lapsilukua. (Emt., 30.)

2.2 Toinen demografinen muutos

Syntyvyys laski Euroopan teollistuneissa maissa huomattavasti 1950-luvun ”baby boomin” jälkeen, vaikka tutkijat ennustivat syntyvyyden nousevan sotien jälkeen hitaasti mutta varmasti (Beck ja Beck-Gernsheim 2002, 119). Termin ”toinen demografinen muutos” esittelivät Ron Lesthaeghe ja Dirk van de Kaa vuonna 1986. Ensimmäinen demografinen muutos tarkoittaa teollistumisen ja sen myötä lapsikuolleisuuden vähenemisen ja kustannusten kasvamisen aiheuttamaa kuolleisuuden ja syntyvyyden laskua, jonka aluksi syntyvyys kuitenkin kasvoi nopeasti. Toinen demografinen muutos on puolestaan 1950-luvun lopussa alkunsa saanut muutos, jossa avioerojen määrä kasvoi, ehkäisyn käyttö yleistyi ja perhemuodot alkoivat moninaistua. Muutos jatkui läpi 1900-luvun lopun, kun avioliitot yleistyivät, lastentekoikä nousi lähelle kolmeakymmentä ja lapsia hankittiin yhä useammin avioliiton ulkopuolella. (Zaidi ja Morgan 2017.)

Toisessa demografisessa muutoksessa syntyvyys laskee alle väestön uusiutumiseen tarvittavan määrän, minkä katsotaan johtuvan individualististen asenteiden ja normien omaksumisesta (van de Kaa, 1987, 5). Elämänsä siirtymät ovat muuttuneet tarkkaan säännellyistä ja hyväksytyistä malleista monimutkaisempiin ja vähemmän ennalta määrättyihin polkuihin, jotka ovat yksilön itsensä päätettävissä (Lesthaeghe 1995, 2). Lesthaeghe arvioi, että sitoutumisessa on tapahtunut muutos, sillä avioerot ovat yleistyneet, eikä avioliittoja solmita yhtä paljon kuin ennen. Tämän muutoksen Lesthaeghe liittyy myös riskien välttämiseen. (Emt., 11.) Laajemmin sanottuna toisen demografisen muutoksen prosessien myötä naimisiinmenoikä on noussut, avioerot ovat yleistyneet ja avioliittojen suosio on kasvanut (Zaidi ja Morgan 2017, 48). Toisen demografisen muutoksen prosessit voidaan liittää myös Maslowin tarvehierarkiaan, sillä kun perustarpeet, kuten ruoka, turva ja koti, on täytetty, alkavat yksilöt keskittyä enemmän korkeampiin tarpeisiin, kuten itsensä toteuttamiseen ja itsenäisyyteen (Lesthaeghe 2011, 188).

Toisessa demografisessa muutoksessa keskiluokkainen, ensimmäisen demografisen muutoksen mukainen perhemalli muuttui individualistiseksi perhemalliksi (Van de Kaa 2002, 6). Laajemmin voidaan sanoa, että toisessa demografisessa muutoksessa on kyse postmodernien normien ja arvojen, kuten individualismin, integroitumisesta osaksi kulttuuria (Zaidi ja Morgan 2017). Esittelen individualismin vaikutusta perhesuhteisiin enemmän tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Refleksiivinen modernisaatio ja individualisaatio

Refleksiivisellä modernisaatiolla tarkoitetaan modernin yhteiskunnan modernisaatiota eli modernin yhteiskunnan modernisoitumista toistamiseen. Sotien jälkeisen modernin yhteiskunnan osa-alueet, jotka on ennen nähty välttämättöminä yhteiskunnan pilareina, eivät ole enää pysyviä. Toisen modernisaation aallon myötä esimerkiksi luokkayhteiskuntaan perustuvat puolueet, luotettava hyvinvointivaltio ja ydinperhemalli, jossa isä elättää perheensä, ovat muutoksen alaisina. (Beck, Bonss ja Lau 2003, 1.)

Beck, Bonss ja Lau (2003, 4–5) esittelevät kuusi ensimmäisen modernin yhteiskunnan premissiä, joiden päälle yhteiskunta rakentuu: kansalaisvaltio, kansalaisten vapaus, työmarkkinat, luontosuhde, tieteellistyminen ja yhteiskunnan osa-alueiden erikoistuminen. Kun nämä premissit integroituvat yhteiskuntaan, muodostuivat ensimmäisen modernin yhteiskunnan sosiaaliset rakenteet, kuten korporaatiot ja sääntely, ydinperhemalli, työväenluokka ja keskiluokka sekä tiedon monopoli. Ensimmäinen moderni yhteiskunta uskoo olevansa historian kulminaatio ja sosiaalisen elämän muoto, joka tulee olemaan olemassa ikuisesti (emt., 6). Nämä modernin yhteiskunnan premissit ja sosiaaliset rakenteet ovat kuitenkin muutoksen alaisina toisen modernisaation seurauksena.

Ulrich Beckin mukaan ensimmäinen moderni yhteiskunta on teollinen yhteiskunta, jonka perustehtävänä on hyödykkeiden jakaminen ja vakauden tarjoaminen. Toinen modernisaatio johtaa Beckin mukaan riskiyhteiskunnan syntyyn. Riskiyhteiskuntaa leimaa kontingenssi eli satunnaisuus ja epävarmuus, sillä maailma on monimutkaisempi ja vähemmän hallittavissa. (Lash 1993, 3.) Tämä riskiyhteiskunnan aiheuttama epävarmuus on tärkeä huomio tälle tutkimukselle, sillä oletan, että epävarmuus tulevaisuudesta vaikuttaa myös päätökseen lasten hankinnasta.

Individualismi on toisen modernin yhteiskunnan kulttuuri, jossa yksilöiden tarpeet ja halut menevät yhteisön edelle. Individualisaation myötä yksilöllä on vastuu oman identiteettinsä ja paikkansa rakentamisesta, sillä yhteiskunta ei aseta enää yksilöitä valmiiksi suunniteltuihin muotteihin. (Beck ja Beck-Gernsheim 2002.) Beck ja Beck-Gernsheim (2002) käyttävät myös käsitettä institutionalisoitu individualismi, joka juontaa juurensa uusliberalistisesta ihmiskuvasta, jossa yksilö on elämänsä herra ja menestyksensä luoja, vaikka oikeasti yksilöt ovat kasvavassa määrin toisistaan riippuvaisia.

3.2 Individualisaation vaikutus perhesuhteisiin

Beck ja Beck-Gernsheim (2002) esittävät teoksensa esipuheessa, että individualisaatio on nykypäivän yhteiskunnan tärkeä sosiaalinen rakenne ja yksilöiden elämää leimaavat useat vaihtoehdot ja valinnat, jota ei ennen ollut olemassa. Tämän tutkimuksen kannalta on mielekästä tarkastella individualisaation vaikutusta perheisiin ja niiden dynamiikkaan. Esimerkiksi perhemuodot ovat moninaistuneet, ja yksilöt tekevät enemmän valintoja esimerkiksi avioliitosta, yhdessä asumisesta ja lasten hankinnasta. Mies ei ole enää nykypäivän länsimaisissa perheissä ainoa palkkatyön tekijä, eikä naisen ainoa tehtävä ole hoitaa perhettä. Avioliitto solmitaan usein henkilökohtaisen halun ja rakkauden takia, eikä taloudellisen pakon vuoksi (Wehner ja Abrahamson 2004, 2).

Ennen teollistumista perhesuhteet pohjautuivat työhön ja talouteen ja kaikilla perheenjäsenillä oli ennalta määrätty paikkansa (Beck ja Beck-Gernsheim 2002, 88). Perheet työskentelivät kohti yhteistä päämäärää toimeentulon varmistamiseksi, ja muutokset esimerkiksi sadossa vaikuttivat kaikkiin perheenjäseniin. Perheyhteisön jaetut intressit menivät yksilöiden toiveiden edelle. Kun työmarkkinat ja sosiaaliturvajärjestelmät syntyivät, perheen merkitys taloudellisen turvallisuuden tuottajana poistui. Hyvinvointiyhteiskunnan synnyn myötä myös naiset siirtyivät työelämään ja sosiaaliturvajärjestelmät muodostuivat tarjoamaan toimeentuloa vanhuksille, työkyvyttömille ja opiskelijoille. (Eml., 89.) Perhedynamiikka muuttui siis taloudelliseen turvaan perustuvasta yhteisöstä valinnaisiksi ihmissuhteiksi, joissa yksilöiden toiveet ja suunnitelmat otetaan huomioon (Freeman ym. 2018, 63–64). Tämän muutoksen myötä pari- ja perhesuhteisiin liittyy myös uudenlaisia riskejä, kuten avioerojen yleistyminen (Beck ja Beck-Gernsheim 2002, 89). Uudenlaiset riskit parisuhteissa liittyvät myös kotitöiden ja lastenhoidon epätasaiseen jakautumiseen sukupuolten välillä. Vaikka sukupuolten tasa-arvo on parantunut huomattavasti ja naiset osallistuvat työelämään

täyspäiväisesti, kotitöiden ja lastenhoidon taakka on edelleen kotipiirissä epäsuhteisesti jakautunut enemmän naisten harteille. (Freeman ym. 2018.)

3.3 Riskit ja riskiyhteiskunta

Beckin mukaan toinen moderni yhteiskunta on riskiyhteiskunta. Hänen mukaansa teollistuneista yhteiskunnista oli 1900-luvun lopussa muodostumassa riskiyhteiskuntia, joiden keskeinen ongelma ei ole enää vähäisten hyödykkeiden jakaminen, vaan ”pahan”, eli riskien, välttäminen (Lupton 2013, 78–79). Vaikka kaikki yhteiskunnat läpi maailmanhistorian ovat kohdanneet uhkia, Beckin mukaan nyky-yhteiskunta kohtaa niin suuria riskejä, kuten esimerkiksi vesistöjen ja ilman saastuminen, että sitä voidaan oikeutetusti kutsua riskiyhteiskunnaksi.

Keskeistä on myös jaettu ymmärrys riskien ja uhkien alkuperästä. Esimoderneissa yhteiskunnissa uhkien syitä ei ymmärretty ja niiden katsottiin johtuvan ulkoisista, yliluonnollisista voimista. Riskien luonne muuttui teollistumisen ja modernin yhteiskunnan synnyn myötä, kun riskit, kuten ilmastonmuutos, ymmärrettiin ihmisen aiheuttamiksi ja näin ollen ihmiskunnan vastuiksi. (Emt., 81–82.) Riskiyhteiskunnan rakenteet ovat muodostuneet pitkälle edenneen teollistumisen myötä. Nämä rakenteet tuottavat riskejä, jotka ovat liian suuria vallitsevan yhteiskunnan turvajärjestelmille. (Beck 1996, 31.) Tämän muutoksen katsotaan aiheuttavan yksilössä epävarmuuden ja ahdistuksen tunteita, sillä yksilöt tunnistavat kasvavissa määrin riskejä heidän jokapäiväisissä elämässään (emt., 18).

Riskin käsite ymmärrettiin 1900-luvulla kaksijakoiseksi, eli riskit jaettiin ”hyviin” ja ”huonoihin” riskeihin, mutta 2000-luvulle tultaessa riskin käsitteen merkitys vakiintui lähinnä negatiiviseksi (Lupton 2013, 8–9). Puhekielessä riski ymmärretään usein vaarana, uhkana tai vahinkona, ja riski voi olla suuri, jolloin se on entistä vaarallisempi (emt., 10). Sosiokulttuurinen näkökulma riskeihin keskittyy riskien sosiaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiin, joissa riskejä ymmärretään ja arvioidaan. (emt., 36). Tämän tutkimuksen aineistona toimivat lukijoiden mielipidekirjoitukset, jotka osaltaan rakentavat sosiaalista ja kulttuurista kontekstia syntyvyyden ympärillä. Riskien arvioiminen on vaikea prosessi yhteiskunnan monimutkaisuuden vuoksi, sillä esimerkiksi tiede ei voi tarjota ratkaisuja kaikkiin riskiyhteiskunnan riskeihin niiden laajuuden takia (emt., 83).

Lupton erottaa seitsemän riskien kategoriaa, joista neljä ovat tälle tutkimukselle relevantteja. Luptonin riskikategoriat ovat ympäristöriskit, elämäntaparikit (lifestyle risks), ihmissuhteiden riskit

(interpersonal risks), taloudelliset riskit, terveystriskit, rikollisuusriskit ja poliittiset riskit, joista kolme viimeistä jätetään tässä tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. Näiden riskien tiedostaminen vaikuttaa päätöksentekoon yksilöiden jokapäiväisissä elämissä ja näin ollen päätöksiin esimerkiksi perheen perustamisesta ja parisuhteista (emt., 22–23), ja juuri näitä riskien arviointeja etsin aineistostani. Jos tarkastellaan esimerkiksi päätöstä hankkia lapsia, yksilö tiedostaa siihen liittyvät riskit ja punnitsee näitä riskejä päätöksenteossaan (Hall 2002, 176–177). Luptonin riskien kategorisointia on aiemmin käytetty muun muassa väestöntutkimuksessa, ja esimerkiksi David Hall (2002) käytti tutkimuksessaan ihmissuhteiden riskien käsitettä tutkiessaan toista demografista muutosta. Hall (2001, 7) on esittänyt, että näitä kaikkia riskien kategorioita voidaan käyttää demografisen muutoksen selittämiseen.

4 AINEISTO JA METODI

4.1 Tutkimuksen aineisto

Tutkimukseni aineistona toimii Helsingin Sanomissa vuosina 2019–2020 julkaistut lukijoiden mielipidekirjoitukset, jotka käsittelevät syntyvyyden tilannetta Suomessa. Keräsin aineiston Helsingin Sanomien internet-sivuilta käyttämällä hakutoimintoa. Hain kirjoituksia hakusanalla ”syntyvyys” ja rajasin haun vuosiin 2019 ja 2020. Valitsin otannaksi vuosien 2019 ja 2020 mielipidekirjoitukset, sillä halusin tutkia mahdollisimman tuoreita kirjoituksia aiheesta ja rakentaa kuvan siitä, miten lastenhankinta ja sen riskit näyttäytyvät 2010-luvun lopun mielipidekirjoituksissa. Osa kirjoituksista on maksumuurin takana. Kirjoituksia on aineistossa 42 kappaletta.

Mielipidekirjoitukset ovat pituudeltaan vaihtelevia ja moniäänisiä. Jotkut mielipidekirjoituksista on julkaistu nimellä, jos kirjoittajana on ollut esimerkiksi jonkin alan asiantuntija. Osa kirjoituksista on julkaistu anonyymeinä, sillä aihe saattaa olla arkaluontoinen, eikä kirjoittaja halua tulla tunnistetuksi. Helsingin Sanomien verkkosivuilla kerrotaan, millaisia vaatimuksia julkaistuille mielipidekirjoituksille on asetettu: Mielipidekirjoituksen tulee olla perusteltu, rakentava ja kohtelias. Lisäksi Helsingin Sanomat pyrkii julkaisemaan kirjoituksia, jotka vievät keskustelua uuteen suuntaan. Voidaan siis sanoa, että Helsingin Sanomien mielipidekirjoitukset ovat aineistona moninaisia ja moniäänisiä, sillä niiden julkaisemiselle on asetettu tähän suuntaan ohjaavat kriteerit. Aineistolle esitetyt tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia syitä ja selityksiä syntyvyydelle annetaan?
2. Millaisia riskejä liitetään perheellistymisen kontekstiin?

4.2 Sisällönanalyysi

Tutkimukseni metodiksi valikoitui teorialähtöinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, ja se on hyvin suosittu kenties sen systemaattisuuden takia (Tuomi ja Sarajärvi 2006). Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä teoria toimii tutkimuksen lähtökohtana ja tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan tämän tutkimusteorian käsitteiden kautta. Aineiston analyysin lähtökohtana toimii jo valmiiksi luotu teoria, joten päättely on deduktiivista. Tutkimusteoriassa on määritelty esimerkiksi kategoriat, joihin aineistoa suhteutetaan, eli aineiston luokittelu perustuu aiempaan teoreettiseen viitekehukseen. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 156–157.)

<i>Riskikategoriat:</i>	<i>Riskin yleinen sisältö:</i>	<i>Riskin ilmentyminen mielipidekirjoituksissa:</i>
Ihmissuhderiskit	Riskit koskien parisuhteita, avioliittoa ja vanhemmuutta	Lastentekohaaveiden kohtaamattomuus, kumppanittomuus, turvallisen suhteen puuttuminen
Elämäntapariskit	Riskit liittyen esimerkiksi vapaa-aikaan, stressiin ja elämäntyyliin	Negatiivinen kuva lapsiperhearjesta, mukavuudenhalu, kielteinen keskustelukulttuuri perheellistymisen ympärillä
Taloudelliset riskit	Riskit liittyen toimeentuloon ja työttömyyteen	Taloudellinen epävarmuus, tukien riittämättömyys, työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmat
Ympäristöriskit	Ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit, kuten saastuminen ja luonnonkatastrofit	Lasten hankinnan ekologiset seuraukset, maapallon liikakansoitus

Taulukko 1. Sisällönanalyysin tulokset

Tässä tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan aiemman riskien luokittelun kautta ja etsitään näitä riskejä tutkimusaineistosta. Analysoin aineistoa Luptonin riskien kategorioiden läpi ja valitsin erityisesti tarkkailtavaksi ne kategoriat, jotka toistuivat aineistossa eniten ja jotka ovat teoreettisen viitekehyksen kannalta mielenkiintoisimpia. Ensin luin aineiston läpi analysoimatta sitä ollenkaan, minkä jälkeen tarkastelin jokaista kirjoitusta tarkemmin, etsien selityksiä ja syitä syntyvyyden laskulle. Sen jälkeen analysoin aineiston kirjoitus kerrallaan teoreettisen viitekehyksen läpi eli Luptonin (2013) kirjassa esiteltyjen riskikategorioiden avulla. Kun analysoin aineistoa tutkimusteorian läpi, löysin tekstistä neljä kategoriaa, jotka toistuvat usein (taulukko 1). Jotta jokin teksti, tai sen osa, kuuluu johonkin näistä ryhmistä, sanan ”riski” ei tarvitse olla kirjoitettuna tekstiin, vaan olen ottanut analyysiin mukaan myös epävarmuutta, huolta tai selityksiä antavat kirjoitukset. Otan analyysiini mukaan myös riskit, jotka eivät välttämättä ole kirjoituksen ytimessä, mutta ne mainitaan tekstissä matalan syntyvyyden kontekstissa. Mieliopidekirjoitukset rakentavat sosiaalista maailmaa, joten kaikki teksteissä mainitut riskit ja selitykset ovat mielenkiintoisia, vaikka kirjoittaja ei juuri sillä selityksellä perustele syntyvyyden laskua. Kaikki riskit, mitkä liitetään syntyvyyden kontekstiin, ovat tutkimukselleni mielenkiintoisia.

5 TULOKSET

Löysin aineistosta neljä riskien kategoriaa (taulukko 1), jotka liitetään mieliopidekirjoituksissa usein lasten hankinnan ja syntyvyyden kontekstiin. Esittelen aineistossa yleisimmin esiintyneet riskit, jotka ovat myös teoreettisen viitekehyksen kannalta mielenkiintoisia. Pieni osa kirjoituksista ei sovi näihin kategorioihin. Kahden kirjoituksen teemana oli synnytykseen liittyvä kehollinen riski, mutta se ei esiintynyt aineistossa tarpeeksi usein ollakseen oma teemansa. Luptonin kategorisoinnissa terveysriski on riskikategoria (Lupton 2013, 22–23), joka liittyy lääketieteelliseen hoitoon, kuten synnyttämiseen. Aineistossa tähän terveysriskiin liitettiin synnytykseen liittyvät mahdolliset terveydelliset seuraukset, kuten repeämät, synnytyksen jälkeinen masennus ja jopa mahdollinen kuolema, ja niiden vaikutus syntyvyyteen.

5.1 Ihmissuhderiskit

Lasten hankintaan yhdistettiin aineistossa usein ihmissuhteisiin liittyvät riskit. Suurimmat syyt lasten hankinnan lykkäämiselle ihmissuhderiskien näkökulmasta olivat sopivan, turvallisen kumppanin

puuttuminen, lapsihaaveiden kohtaamattomuus parisuhteessa ja yleinen sitoutumattomuuden kulttuuri. Nämä syyt olivat yhteensä yhdentoista mielipidekirjoituksen pääteemana. Riskejä näissä kirjoituksissa voidaan nähdä etenkin kirjoitusten taustalla, sillä suhteita ei ole aloitettu riskiarviointien takia. Osa riskeistä liitetään kulttuuriseen muutokseen sitoutumisen ympärillä.

Kumppanin puuttuminen mainitaan useassa mielipidekirjoituksessa syynä lasten hankinnan viivästymiselle. Käsittelen kumppanin puuttumista toteutuneena riskinä, sillä parisuhdetta ei ole riskien arvioinnin myötä haluttu aloittaa. Kirjoituksissa mainitaan kumppanin puuttumisen aiheuttavan huolta ja surua, sillä lasten hankkiminen nähdään parisuhteen sisäisenä asiana. Kirjoitukset kuvaavat usein myös epävarmuuden tunnetta, jonka vuoksi lasta ei ole hankittu. Yhdessä kirjoituksista kirjoittaja kertoo olevansa korkeakoulutettu, nelikymppinen, lapseton nainen, joka kertoo lapsettomuutensa syyksi sopivan kumppanin puuttumisen. Hän on kirjoituksensa mukaan ”valinnut” lapsettomuuden, vaikka hän olisi halunnut perheen, ja kertoo asian aiheuttavan surua.

”Miksi ei ihmetellä sitä, minkä takia osa naisista jää vasten tahtoaan lapsettomiksi? Lähes jokainen tuntemani sinkkunainen haluaisi löytää itselleen kumppanin, ja suuri osa heistä haluisi suhteeseen myös lapsen.”

HS 2.4.2019

Kirjoittajan mukaan moni haluaisi lapsen, mutta sopivaa kumppania ei tunnu löytyvän. Hän yhdistää naisten tahattoman lapsettomuuden kumppanin puuttumiseen, sillä hyvän kumppanin kanssa suuri osa hänen tuntemistaan naisista haluaisi myös lapsen. Toisessa kirjoituksessa saman ikäinen mies pääkaupunkiseudulta kuvailee lapsettomuuden aiheuttavan hänelle paljon kipua ja surua. Hän kertoo tapailleensa nuoruudessaan naisia, mutta ei sitoutunut koskaan yhteen ihmiseen. Hän katuu tätä nyt, sillä turvallista ja kestävästä suhteesta ei löytynyt. Hän kertoo monen hakevan vain yhden illan seuraa tai etsivän sitä ”täydellistä kumppania” (HS 4.4.2019 B). Kirjoittaja kertoo päättäneensä, että hän ei tahdo lapsia, sillä sopivaa kumppania ei ole löytynyt. Hän silti kokee suurta surua nähdessään muiden lapsia, sillä hän oli aina halunnut oman lapsen. Yksi kirjoituksista käsittelee yleistä sitoutumattomuuden kulttuuria, jonka kirjoittaja nimeää syntyvyyden kannalta suurimmaksi ongelmaksi.

”Toisaalta olen tavannut paljon ihmisiä, jotka tuntuvat etsivän sitä täydellistä kumppania, jonka kanssa ei tarvitsisi riidellä mistään ja jonka kanssa olisi aina samaa mieltä kaikesta.”

HS 4.4.2019, A

”Vaikka toisen kanssa tuntuu mukavalta, vastapuoli kuvittelee, että pitäisi rakastua ensitapaamisella täysillä kuin elokuvissa. Jos näin ei käy, ei voi edes tavata uudelleen.”

HS 4.4.2019, B

Näissä lainauksissa ilmenee hyvin ”täydellisen kumppanin etsiminen” ja kuinka jo ensikohtaamiselta odotetaan rakastumista. Beckin ja Beck-Gernsheimin (2002, 71) mukaan individualisaation myötä avioliitto ei näyttäydy enää naisille pakollisena välttämättömyytenä, vaan toiveena, joka kuitenkin vaatii toteutuakseen sopivan kumppanin. Avioliittoa ei haluta, ennen kuin kumppanin sopivuudesta ollaan varmoja. Tässä tutkimuksessa riskien näkökulmasta ”täydellisen kumppanin” etsimisen tarkoituksena on pyrkimys ihmissuhderiskien minimoimiseen tulevaisuudessa, sillä täydellisen kumppanin kanssa muun muassa avioeron riski näyttäytyy yksilöille pienempänä. Syntyvyystutkimuksen kannalta tämä on mielenkiintoista, sillä lapsien hankinta on edelleen pääosin parisuhteen sisäinen asia. Vuonna 2019 yksinhuoltajaperheitä oli kaikista Suomen lapsiperheistä yhteensä 23 prosenttia, kun taas eri sukupuolta olevien avioparien muodostamia lapsiperheitä oli 57 prosenttia (Tilastokeskus 2019).

Kirjoituksista voidaan löytää paljon kuvauksia epävarmuuden tunteista. Aineistossa tätä epävarmuutta kuvataan esimerkiksi miehen näkökulmasta: mies ei uskalla alkaa isäksi. Nimimerkillä kirjoittava nainen kertoo olevansa hyvässä, vakaassa parisuhteessa, mutta lapsilukuhaaveet eivät kohtaa, sillä hänen miehensä ei ”uskalla” ryhtyä isäksi. Kirjoittajaa pelottaa, että ”muuten hyvä ja turvallinen parisuhde kariutuu epätietoisuuteen ja odottamisen tuskaan” (HS 25.1.2020). Hän yhdistää syntyvyyden laskun lapsihaaveiden kohtaamattomuuteen parisuhteissa. Tämä epävarmassa tilanteessa eläminen aiheuttaa kirjoittajalle pelkoa suhteen tulevaisuudesta.

Toisessa kirjoituksessa syntyvyyden syyksi annetaan miesten pelko yhdessä rakennetun kodin hajoamisesta. Elinpiirin kokemusten takia kipeiden menetysten riski näyttäytyy suurena, joten sitä yritetään välttää.

”Kaveripiirissään he ovat kuitenkin tottuneet näkemään esimerkkejä, joissa suurin ponnistuksin yhdessä luotu koti hajoaa hetkessä. Miehet jäivät näissä tilanteissa usein altavastajiksi ja menettäjiksi.”

HS 4.2.2020

Tässä lainauksessa näkyy lähipiirin kokemusten vaikutus perheellistymiseen: miehet pelkäävät, että yhdessä rakennettu koti hajoaa ja he jäävät tilanteessa altavastajiksi, joten lapsia ei uskalleta hankkia. Tämä epävarmuus yhdistetään aineistossa myös lamaan liittyvään sukupolvikokemukseen. 90-luvun lama-ajan lapset kantavat sisällään nuorena kokemaansa epävarmuutta, mikä kirjoittajan mukaan heijastuu muun muassa avioliittojen määrän vähenemiseen. Lama-ajan puute ja epävarmuus ovat kirjoittajan mukaan muodostaneet kokonaiselle sukupolvelle muistijälkiä, joiden myötä parisuhteen muodostamisessa ja lasten hankinnassa ollaan ”ylettömän varovaisia” (HS 27.2.2020). Ihmissuhderiskit ilmenevät kirjoituksissa usein epäsuorasti, esimerkiksi niin, että riskien takia parisuhdetta ei haluta aloittaa tai kumppanin sopivuudesta halutaan olla hyvin varmoja ennen sitoutumista lapseen.

5.2 Elämäntapariskit

Elämäntapariskit tarkoittavat riskejä, jotka liittyvät vapaa-aikaan, stressiin ja elämäntyyliin. Nämä riskit ja niiden arvioinnit ovat silti merkittäviä lasten hankinnan kannalta, ja ne liitetään monessa kirjoituksessa osasyysiksi syntyvyyden laskuun. Elämäntapariski ilmenee aineistossa muun muassa vapaaehtoisesti lapsettoman naisen kirjoituksessa, jossa hän kertoo syitä päätökselleen. Kirjoittaja ei halua hankkia lapsia, sillä hän uskoo elämäntyylin muuttuvan pahimmassa tapauksessa epätasarvoiseksi. Hän kuvaa oman lähipiirinsä kokemuksia, joissa vanhempien roolit lasten hankinnan jälkeen ovat muuttuneet.

”Useilla ystäväperheilläni on se tilanne, että lasten saamisen jälkeen mies on jatkanut harrastuksiaan ja elämäänsä hyvin pitkälti entiseen malliin, mutta naisen elämä on mullistunut, kun työn lisäksi kodin ja lastenhoidon vastuut ovat lisääntyneet.”

HS 21.5.2020

Lähipiirin perheissä kotityöt ja lastenhoito ovat jakautuneet epätasaisesti, jolloin äidin oma elämäntyyli on muuttunut, kun taas isä on voinut jatkaa elämäänsä lähes samalla tavalla kuin ennen. Muun muassa tämän havainnon takia kirjoittaja on päättänyt olla hankkimatta lapsia, sillä hän ei halua riskeerata elämäntyyliään. Beckin ja Beck-Gernsheimin (2002, 91) mukaan individualisaation myötä perheen muodostamisessa ei enää nojata tiettyihin normeihin ja ennalta-asetettuihin rooleihin, vaan näitä neuvotellaan ja punnitaan perheen sisällä. Nämä neuvottelut voivat aiheuttaa myös ongelmia:

kuka tekee mitäkin ja miten vastuut jaetaan (emt., 92)? Naiset ovat astuneet työelämään, mutta kodin työt ja lastenhoidon taakka lankeavat silti usein pääosin naisen harteille. Tästä syystä naisten täytyy punnita työn kuormittavuutta ja kotitöiden epätasaista jakautumista lasten hankintaa mietittäessä. (Freeman ym. 2018, 64.)

Elämäntyylin muutoksen ajatus voidaan löytää myös kirjoituksesta, joka kuvaa kirjoittajan elämäntyyliä ennen lapsen saantia. Kirjoittaja kertoo, että hän ei ollut koskaan aiemmin halunnut lasta, kunnes hänen isänsä menehtyi. Hän kuvaa lapsen hankkimista edeltänyttä elämäänsä, joka koostui matkustelusta, ulkona syömisestä ja golfaamisesta. Lapsen saamisen jälkeen elämäntyyli on muuttunut hieman, mutta kirjoittajan mukaan hän edelleen matkustelee ja käy ulkona syömässä, nyt lapsen kanssa.

”Alakouluikäisen lapseni harrastukset täyttivät kalenterini monena iltana viikossa. Samalla kun vien lastani futistreeneihin ehdin itse käydä pitkällä lenkillä. Käymme myös lapsen kanssa usein syömässä ravintoloissa viikonloppuisin ja matkustamme niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.”

HS 16.3.2019

Voidaan katsoa, että tässä kirjoituksessa elämäntapariski ei toteutunut, sillä elämäntyyli säilyi lähes samanlaisena lapsen saamisen jälkeen. Aineistossa lapsettomuutta perustellaan myös muun muassa mukavuudenhalulla.

Individualisaation ja modernisaation myötä halu ”elää omaa elämää” on noussut tärkeäksi yksilöiden elämissä (Beck ja Beck-Gernsheim 2002, 120). Elämäntapariskit ilmentyvät muun muassa ajattelutapana, jonka mukaan lasten hankinnan jälkeen elämäntyyli muuttuu niin radikaalisti, ettei lapsia haluta hankkia ollenkaan. Nämä riskit siirtyvät eteenpäin usein vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja ovat osa laajempaa keskustelukulttuuria lasten hankintaan liittyen. 20–34-vuotiailla lapsettomilla halu pitää kiinni nykyisestä elämäntyylistä vaikuttaa merkittävästi lastenhankinta-aikeisiin. Ikäluokan miehistä noin 45 prosenttia ja naisista noin 65 prosenttia kertoo nykyisen elämäntyylin säilyttämisen melko tärkeäksi tai hyvin tärkeäksi syyksi lastenhankinnan siirtämiselle (Miettinen 2015, 55).

Aineistossa kritisoidaan Suomen negatiivista keskustelukulttuuria perheellistymisen ympärillä. Yksi kirjoittaja ihmettelee: ”Jos lapsista ja nuorista puhutaan vain ongelmina ja rasituksina, kuka heitä

kaipaa?” (HS 12.10.2019.) Matala syntyvyys liitetään muun muassa sosiaaliseen vuorovaikutukseen, jossa negatiiviset kokemukset lapsiperhearjesta ja positiiviset kokemukset lapsettomuudesta siirtyvät yksilöltä toiselle, muokaten kulttuurista ilmapiiriä: ”– – mielikuva vanhemmuudesta ja lapsiperhe-elämästä on riittämättömyyden jäytämää korpivaellusta” (HS 7.8.2019). Yhdessä kirjoituksista käsitellään Suomen perhe- ja lapsivastaista ilmapiiriä. Vaikka Suomi on onnellisuustilastojen kärjessä, ”– – sitoutumattomuuden kulttuuri ja työelämäkeskeisyys ovat lapsenteon näkökulmasta myrkyllinen yhdistelmä” (HS 2.10.2019).

Moni kirjoituksista käsittelee kaupungistumisen vaikutusta syntyvyyteen. Tässä tutkimuksessa kaupungistumisen haasteet voidaan liittää sekä taloudellisen riskin että elämäntapariskin yhteyteen. Moni kirjoituksista esittää muun muassa kalliiden perheasuntojen vaikuttavan syntyvyyden kehitykseen negatiivisesti, sillä perheasunnot kaupungeissa ovat kalliita tai huonojen yhteyksien päässä. Liian pieneen asuntoon ei haluta hankkia lasta, sillä se voi vaikuttaa elämäntapaan, ja huonojen yhteyksien päässä oleva perheasunto voi aiheuttaa myös tyytymättömyyttä. Pienemmällä paikkakunnalla asuminen olisi edullisempaa ja samalla hinnalla saisi suuremman asunnon, mutta omaa elämäntyyliä kaupungissa ei haluta uhrata.

5.3 Taloudelliset riskit

Lasten hankinnan taloudelliset riskit mainittiin aineistossa useammin kuin muut riskit: taloudelliset riskit olivat 19 kirjoituksen pääteemana. Taloudellinen riski näyttäytyy aineistossa sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmista. Tämä ilmenee aineistossa usein yksilön taloudellisena epävarmuutena, joka johtuu kirjoitusten mukaan muun muassa tukijärjestelmän riittämättömyydestä, työelämän kulttuurista ja asumiskustannusten suuruudesta. Aineistossa tarjotaan monia eri ratkaisuja tämän yksilön taloudellisen riskin vähentämiseen ja peräänkuulutetaan poliitikkojen vastuuta lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamisessa. Myös pyrkimys vakaaseen henkilökohtaiseen talouteen ennen lapsien hankintaa mainitaan aineistossa.

Työelämän ja perheen yhteensovittamisen haasteet sekä työelämän asenteet tulevat usein esiin aineistossa. Esimerkiksi pätkätyöt nimetään merkittäväksi syyksi syntyvyyden laskuun, sillä usein nuoret työskentelevät lyhytkestoisissa työsuhteissa. Epävarmuus toimeentulosta vaikuttaa kirjoittajan mukaan syntyvyyteen etenkin nuorissa ikäryhmissä.

”Taloudellinen ja henkinen epävarmuus kuormittaa etenkin nuoria ikäluokkia ja vaikuttaa heidän terveyteensä, elintasoonsa ja tulevaisuudenuskoonsa.”

HS 1.10.2019

Kirjoittaja toivoo, että myös nuorille tarjottaisiin vakituisia työpaikkoja, jotta heidän toimeentulonsa olisi turvattu, ja näin ollen syntyvyyskin voisi kääntyä nousuun. Työelämän ongelmat esiintyvät aineistossa myös kahdessa kirjoituksessa, joissa käsitellään työelämän tasa-arvo-ongelmia ja raskaussyrjintää. Väitöskirjassaan korkeakoulutettujen työllistymiseroja tutkinut kirjoittajaa kertoo, että miehet työllistyvät saman tutkinnon suorittaneita naisia keskimääräisesti paremmin. Yritykset arvioivat tarkasti rekrytoinnin kustannuksia, jolloin parisuhteessa elävät nuoret naiset voivat jäädä altavastaajiksi.

”Jotkut kertoivat, että työnantaja oli pitänyt parisuhteessa elävän, synnytysikäisen naisen palkkaamista ”kalliina riskinä”. Siitä olisi seurannut kustannuksia ja poissaoloja äitiysvapaiden ja lasten sairastelun vuoksi.”

HS 3.1.2019

Joissakin yrityksissä voidaan siis katsoa, että mahdollisesti lähitulevaisuudessa äidiksi tulevan naisen palkkaus on kallis riski, joten rekrytoinnissa suositaan miehiä tai sinkkunaisia. Kirjoittaja toteaa: ”Lyhytnäköinen oman yrityksen edun puntarointi näyttää muodostuvan yhdeksi alhaisen syntyvyyden syyksi” (HS 3.1.2019). Toisessa raskaussyrjintää käsittelevässä kirjoituksessa todetaan, että ”Epävarma työmarkkinatilanne, kuten määräaikainen työsuhde, lisää naisilla riskiä joutua syrjityksi raskauden vuoksi” (HS 11.10.2020). Työmarkkinoiden tasa-arvo-ongelmat siis heijastuvat yksilön henkilökohtaisen talouden näkyymiin negatiivisesti ja ovat aineiston perusteella osasyynä syntyvyyden laskuun.

Yksilötason taloudellinen epävarmuus yhdistetään usein matalan syntyvyyden syyksi. ”Nuorilla on paine kouluttautua ja saada elämänsä talouden ja työuran osalta kuntoon...” ennen lasten hankintaa (HS 2.19.2019). Noin puolelle lapsettomista 20–34-vuotiaista oma tai perheen taloudellinen tilanne on hyvin tärkeä tai melko tärkeä syy lasten hankinnan lykkäämiselle (Miettinen 2015, 55). Yksi mielipidekirjoituksista peräänkuuluttaa Suomen valtion vastuuta toimeentulon tarjoamisessa. Tämän kirjoituksen mukaan 44 prosenttia 35-vuotiaista miehistä on lapsettomia, joko tahallisesti tai vastoin tahtoaan.

”Jos näistä miehistä yksikin on jäänyt vaille toivomaansa lapsiperhearkea vain sen takia, ettei tämä maa pysty takaamaan hänelle toimeentuloa, Suomi on mielestäni pettänyt hänet.”

HS 25.1.2020

Kirjoittajan mukaan Suomen maana tulisi tarjota tukea niin, että kaikilla olisi riittävä toimeentulo lasten hankkimiselle. Valtion tuen riittämättömyyttä käsitellään myös muissa aineiston kirjoituksissa. Yhden kirjoituksen mukaan perheiden tuen määrä ei ole pysynyt hintojen nousun kanssa samalla tasolla.

”Asumiskulujen nousun lisäksi tulonsiirrot perheen perustamisiässä oleville ovat vähentyneet. Vaikka Suomessa on edelleen kohtuullisen hyvät perheetuudet, ne eivät ole pysyneet hintojen nousun kanssa samalla tasolla, ja etuuksia on jopa leikattu viime vuosina”.

HS 12.2.2020

Tämän kirjoituksen mukaan etuudet eivät ole riittäviä, ja lisäksi kirjoittaja esittää, että opintotuen leikkaaminen ja opintolainan osuuden kasvaminen vaikuttavat myös nuorten perheiden toimeentuloon negatiivisesti. Taloudellinen riski on taustatekijänä myös kirjoituksissa, joissa tarjotaan ratkaisuja perheiden taloudellisen tilanteen parantamiseen. Näitä keinoja ovat muun muassa synnytyseläke ja verohelpotukset lapsiluvun mukaan. Epävarmuus omasta taloudellisesta tilanteesta ja työmarkkinoista, sekä yleinen talouden taantuma, on tutkimuksissa yhdistetty lasten hankinnan viivästymiseen (Balbo, Billari ja Mills 2013, 10).

Yhdistän tässä tutkimuksessa lapsettomuushoitojen korkeat kustannukset ja pitkät hoitojonot taloudelliseen riskiin. Aineiston perusteella lapsettomuushoitojen toteutuksessa on monia ongelmia, sillä esimerkiksi ”– oikeudellisesti lapsettomuushoidot rinnastetaan kauneusleikkauksiin, jolloin niistä tuleva sairausloma on palkatonta” (HS 10.2.2020), eli lapsettomuushoitoihin menevä henkilö menettää niiden päivien palkkatulot. Myös jonot lapsettomuushoitoihin ovat aineiston mukaan kohtuuttoman pitkiä ja koeputkihoitoa yritetään vain kolmesti julkisella puolella ilmaiseksi. Jos koeputkihoitoa haetaan ensin, esimerkiksi jonotusaikojen pituuden vuoksi, yksityiseltä sektorilta, nämä hoidot vähennetään julkisen puolen kolmesta ilmaisesta hoitokerrasta.

5.4 Ympäristöriskit

Useassa kirjoituksessa mainitaan lasten hankintaan liittyvät ympäristöriskit, kuten ylikansoittuminen ja luonnonvarojen rajallisuus. Ympäristöriskiä käsittelevät kirjoitukset joko näkevät laskevan syntyvyyden mahdollisuutena tai pyrkivät kumoamaan väitteen lasten hankinnan epäekologisyydestä. Ilmastonmuutoksen aiheuttama uusi ympäristöriski on toisen modernisaation ja riskiyhteiskunnan keskiössä, ja ilmastonmuutos on yksi tärkeimmistä aikamme kysymyksistä (Mol ja Spaargaren 1993, 431, 437). Yksi aineiston kirjoituksista esittää, että ”Tukitoimia lapsiperheille on turha miettiä, ellei heillä ensin ole puhdasta ilmaa ja vettä sekä elinkelpoista planeettaa, jolla kasvattaa uutta sukupolvea” (HS 22.10.2019).

Aineistosta voidaan löytää ajatus laskevan syntyvyyden tarjoamasta mahdollisuudesta. Yhdessä kirjoituksista käsitellään lasten hankinnan ympäristöllisiä vaikutuksia ja tarjotaan vaihtoehtoinen näkökulma huolisävytteiseen puheeseen syntyvyyden laskusta. Alentunut syntyvyys ei tämän kirjoituksen mukaan ole uhka, vaan muutos, joka tarjoaa mahdollisuuden uudenlaiseen tulevaisuuteen. Maailma on jo ylikansoittunut ja sen ekologinen kantokyky on koetuksella, joten laskeva syntyvyys on tämän kirjoituksen mukaan tervetullut muutos.

”Taloudellinen epävarmuus ja ahdistus ympäristötuhoista ovat tärkeitä syntyvyyttä vähentäviä tekijöitä. Kun saavutamme ekologisesti ja sosiaalisesti tasapainoisen yhteiskunnan, syntyvyyden laskukin aikanaan pysähtyy ja väkiluku saavuttaa tasapainon alemmalla, kaikille paremmalla tasolla.”

HS 17.2.2019

Tämä kirjoitus esittää, että taloudelliset ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat epävarmuudet ovat suuria syntyvyyteen vaikuttavia tekijöitä ja että syntyvyyden lasku voi tarjota mahdollisuuden parempaan yhteiskuntaan. Muuttuva huoltosuhte ei ole kirjoittajien mukaan ongelma, sillä muutoksilla nykyiseen eläkejärjestelmään voisi korjata huoltosuhteen heikkenemisen aiheuttamat ongelmat. Yhden kirjoituksen mukaan laskeva syntyvyys tarjoaa väestörakenteellisen lahjan, ”joka oikein käytettynä parantaisi ensin lasten ja nuorten ja myöhemmin koko yhteiskunnan hyvinvointia ja tuottavuutta” (HS 27.12.2019).

Ympäristösytyt esiintyvät aineistossa pääosin mainintoina listauksissa, joissa esitellään yleisesti syntyvyyden laskun syitä tai esimerkiksi kerrotaan henkilökohtaisia syitä olla hankkimatta lasta. Maailman ylikansoittuminen, maapallon resurssien ylikulutus ja ilmastokriisin tiedostaminen ovat esimerkkejä ympäristöriskien ilmenemisestä.

Kirjoituksissa asetetaan myös ympäristöriskien vastapuolelle, eli väitettä lasten hankinnan epäekologisuudesta pyritään kumoamaan. Yhdessä kirjoituksista käsitellään tulevaisuuden innovaatioita: lapset nähdään mahdollisuutena parempaan maailmaan.

”Jos opetat lapsellesi kaiken sen hyvän, jonka olet itse oppinut – arvosi ja eteenpäin katsovan toiveikkuuden – tulet ehkä kasvattaneeksi samalla insinöörin, joka ratkoo hiilenpolton aiheuttamat ongelmat. Tai ehkä kasvatat biologin, joka jalostaa uuden ravinteikkaan lajikkeen, jolla tulevaisuuden uudessa ilmastossa saadaan kaikille riittävästi ravitsevaa ruokaa.”

HS 10.2.2020

Tässä kirjoituksessa lapset nähdään avaimena parempaan ja ekologisempaan tulevaisuuteen, ja kirjoituksen mukaan kasvattamalla lapset toiveikkaiksi tolkun ihmisiksi voidaan mahdollisesti ratkaista ekologisia kriisejä. Toisen kirjoituksen mukaan ”– – lasten ilmastovaikutukset näkyisivät vasta satojen vuosien aikajänteellä, kun ilmaston lämpeneminen pitäisi pysäyttää 10–30 vuoden aikana.” Syntyvyyden lasku ei tämän kirjoituksen mukaan siis ole merkittävä keino ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja ”Ilmastopolitiikassa olisi järkevää keskittyä suoraan nykyisten päästöjen vähentämiseen” (HS 28.8.2019).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustehtävänani oli löytää riskejä ja niiden arviointeja Helsingin Sanomien lukijoiden mielipidekirjoituksista. Lasten hankintaan liitetään useita riskejä ja näitä riskejä puntaroidaan ennen lapsen hankinta. Voidaan sanoa, että havaitut riskit vaikuttavat ainakin jossain määrin lastenhankintapäätöksiin. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että lastenhankintapäätökseen liittyy paljon tunteita ja että riskeihin liittyy usein keskeisesti epävarmuus. Wilkinsonin (2001, 88) mukaan epävarmuus tulevaisuudesta ja tietoisuus valintoihin liittyvistä riskeistä voivat aiheuttaa yksilössä ahdistuksen tunteita. Nykypäivänä riskejä voidaan löytää jokaiselta elämän osa-alueelta, kuten

ruoasta, harrastuksista ja niin kuin tässä tutkimuksessa esitetään, lasten hankinnasta. Riskejä ei nykypäivän ihmisen elämässä välttämättä ole perustavanlaatuisesti enemmän, vaan yksilön tietoisuus riskien olemassaolosta on kasvanut (Possamai-Inesedy 2006, 411). Median kautta tieto riskeistä leviää laajalle, minkä seurauksena länsimaisten yhteiskuntien väestöille on kehittynyt ”riskitietoisuus”: ihmiset ovat kasvavassa määrin tietoisia mahdollisista tulevista uhkista (Wilkinson 2001, 102). Aineiston mielipidekirjoituksista voidaan löytää monia syitä ja riskitekijöitä, joiden vuoksi lapsen hankintaa on lykätty tai lapsia ei ole haluttu hankkia ollenkaan. Mediassa esiintyvää huolipuhetta syntyvyyden laskusta voidaan pitää myös riskitietoisuuden levittämisenä, sillä laskevaan syntyvyyteen liitetään mediassa usein tulevaisuuden uhkakuvia, kuten huoltosuhteen heikkeneminen.

Myös individualisaation vaikutus näkyy tutkimustuloksissa, etenkin elämäntapa- ja ihmissuhderiskien arvioinneissa. Individualisaation myötä syntynyt uudenlainen perhedynamiikka, jossa ennalta määrättyjä rooleja ei enää ole ja yksilöiden halut tulee ottaa huomioon, aiheuttaa aineiston perusteella myös epävarmuutta. Elämäntapojen moninaisuus ja lukuisat vaihtoehdot luovat mahdollisuuden ”huonoihin päätöksiin” perheen perustamisessa (Beck ja Beck-Gernsheim 2002, 122). Aineistossa huonoja valintoja pyritään välttämään esimerkiksi etsimällä ”sitä täydellistä kumppania”, jonka kanssa elämä sujuisi hyvin ja ongelmitta. Syntyvyyden näkökulmasta tämä näkökulma voi olla vahingollinen, sillä lasten hankinta lykkääntyy, kunnes sopiva kumppani löytyy.

Aiempaan tutkimukseen verrattuna tämän tutkimuksen tulokset vaikuttavat samansuuntaisilta. Suomessa tehtyjen Perhebarometrien (Miettinen 2015; Rotkirch ym. 2017) tuloksiin verrattaessa tässä tutkimuksessa nousevat esiin samanlaiset huolet: taloudellinen epävarmuus, halu säilyttää nykyinen elämäntyyli, puolison haluttomuus ryhtyä vanhemmaksi ja sopivan kumppanin puuttuminen. Nämä syyt korostuivat vuoden 2015 Perhebarometrissä etenkin lapsettomien vastauksissa. Taiwanissa toteutetussa tutkimuksessa (Freeman ym. 2018) pyrittiin individualisaation ja riskin konteksteissa, kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin selvittämään, miten keskeneräinen sukupuolien tasa-arvon muutos vaikuttaa ainakin yhden lasten vanhempien lastenhankinta-aikeisiin. Tutkimus osoitti, että naiset, jotka huolehtivat lapsista lähestulkoon yksinään, nimesivät sen myös syyksi olla hankkimatta enempää lapsia. Tämä tulos on nähtävissä myös tässä tutkimuksessa elämäntapariskien kategoriassa, jossa kuvataan ystäväperheen lastenhoidon ja kotitöiden jakautuvan epätasaisesti naisen harteille, mikä vaikuttaa kirjoittajan mukaan hänen omiin lastentekoaikaisiinsa.

7 LOPUKSI

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten riskit ja niiden arvioinnit näkyvät Helsingin Sanomien lukijoiden mielipidekirjoituksissa. Analyysin tuloksena löytyi neljä riskien kategoriaa, jotka liitetään kirjoituksissa matalan syntyvyyden kontekstiin: ihmissuhderiskit, elämäntapariskit, taloudelliset riskit ja ympäristöriskit. Tutkimukseni pyrkimyksenä oli löytää yksilöiden kirjoituksista teemoja, jotka liittyvät lapsen hankinnan epävarmuuksiin, jotta näitä epävarmuuksia voitaisiin tulevaisuudessa tunnistaa ja muuttaa järjestelmiä paremmin tukemaan lasta haluavia yksilöitä ja perheitä. Huolipuhe ja painostus tuskin innostavat ihmisiä ”synnytystalkoisiin”, joten huomion kuuluisi keskittyä huolien kuuntelemiseen ja tunnistamiseen sekä toimimattomien järjestelmien korjaamiseen. Syntyvyys laskee eniten pienituloisten ja matalasti koulutettujen keskuudessa, ja esimerkiksi kokemus taloudellisesta epävarmuudesta esiintyi aineistossa usein. Voidaan siis olettaa, että esimerkiksi tukijärjestelmässä voisi olla parannettavaa, jotta lasten saaminen ei näyttäytyisi pienituloisille yksilöille kalliina riskinä. Myös lapsettomuushoitojen toimimattomuus ja sairauspoissaolojen palkattomuus lapsettomuushoitoihin osallistuessa olisivat korjattavissa, ja nämä toimet kohdistuisivat täsmällisesti lasta toivoviin ihmisiin – vapaaehtoisesti lapsettomien syyllistämisen sijaan.

Poikkeusvuonna 2020 syntyvyys lähti hienoiseen nousuun ensimmäistä kertaa vuoden 2011 jälkeen. Kotona pysyminen ja sosiaalisten kohtaamisten karsiminen muuttivat varmasti monen elämäntapaa radikaalisti, ja tämän tutkimuksen perusteella voidaan pohtia, voisiko syntyvyyden nousu johtua elämäntapariskin pienenemisestä. Kun rajoitusten ja sulkutilojen seurauksena elämänpiiri rajoittui pääosin omaan kotiin, ajatus lapsesta ei ehkä tunnu niin suurelta muutokselta. Kun yhteiskunta palaa hiljalleen normaalioloihin, yritysten ja oppilaitosten kannattaisi hyödyntää poikkeusoloissa opittuja etätyö- ja opiskelumahdollisuuksia myös tulevaisuudessa. Perheen ja työn tai opintojen yhteensovittaminen voi olla yksilöille huomattavasti helpompaa, kun etämahdollisuus on olemassa.

Tämä tutkimus ja esimerkiksi Perhebarometrit ovat selvittäneet kattavasti, millaisten syiden takia suomalaiset lykkäävät lastenhankintaa. Tulevan tutkimuksen tulisi keskittyä syventymään keinoihin, joilla lasten hankintaan liitettyjä riskejä voitaisiin korjata ja millaista parempaa tukea lapsentekopäätöstä tekeville perheille voitaisiin tarjota. Tässä tutkimuksessa tuli ilmi, että kuva lapsiperheiden arjesta on usein negatiivinen. Tulevaisuudessa tutkimus voisi keskittyä myös median

rooliin lapsiperhearjen kuvan muodostumisessa ja siihen, miten ajatukset lapsiperhearjesta ja lapsen hankkimisesta leviävät ihmisten välisessä kanssakäymisessä.

8 LÄHTEET

Alakärppä, Outi, Sevón, Eija, Rönkä, Anna. 2020. Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämäkulussa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 85:1, 5–16.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202002115173>

Balbo, Nicoletta, Billari, Francesco, Mills, Melinda. 2013. Fertility in Advanced Societies: A Review of Research. *European Journal of Population* 29:1: 1–38

Beck, Ulrich. 1996. ”Risk society and the provident state”. Teoksessa *Risk, Environment and Modernity: Towards a New Ecology*, toimittajat Scott Lash, Bronislaw Szerszynski, and Brian Wynne, 27–43 Lontoo: Sage.

Beck, Ulrich, Bonss, Wolfgang, Lau, Christoph. 2003. The Theory of Reflexive Modernization. *Theory, Culture & Society* 20:2: 1–33

Beck, Ulrich, Elisabeth, Beck-Gernsheim. 2002. *Individualization: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. Sage Publications Ltd

Blencowe, Annette. 2017. ”Antti Rinne pahoittelee puheitaan synnytystalkoista: ”Jokainen nainen ja jokainen mies päättää itse, miten tämä asia ratkaistaan””. [https://yle.fi/uutiset/3-9795006/](https://yle.fi/uutiset/3-9795006) Viitattu 24.3.2021

Cain, Mead. 1983. Fertility as an Adjustment to Risk. *Population and Development Review*, 9:4: 688

Easterlin, Richard A. 1975. "An Economic Framework for Fertility Analysis." *Studies in Family Planning* 6:3, 54–63. doi:10.2307/1964934.

- Freeman, Emily, Xiaohong, Ma, Ping, Yan, Wenshan, Yang, Gietel-Basten, Stuart. 2018. "I couldn't hold the whole thing": the role of gender, individualisation and risk in shaping fertility preferences in Taiwan. *Asian Population Studies*, 14:1: 61–76.
- Hall, David. 2001. *The Sociology of Risk and Social Demographic Change*. PSC Discussion Papers Series, 15:12
- Hall, David. 2002. Risk Society and The Second Demographic Transition. *Canadian Studies in Population*, 29:2: 173–193
- Klock, Susan. 2015. Reproductive psychology and fertility counseling. *Fertility Counseling: Clinical Guide and Case Studies*. 33–44. Cambridge University Press
- Kolev, Stefan. 2017. Individualism and demographic change. *Ordnungspolitische Diskurse*, No. 2017-04, Ordnungspolitisches Portal
- Lash, Scott. 1993. Reflexive Modernization: The Aesthetic Dimension. *Theory, Culture & Society*, 10:1: 1–23
- Lesthaeghe, Ron. 1995. The second demographic transition in Western countries: an interpretation. *Gender and family change in industrialized countries*.
- Lesthaeghe, Ron. 2011. The "Second Demographic Transition": A Conceptual Map for the Understanding of Late Modern Demographic Developments in Fertility and Family Formation. *Historical Social Research*, 36:2: 179–218
- Liimatainen, Karoliina. 2017. "Antti Rinne, 54, kehottaa suomalaisia "synnytystalkoisiin" – sanavalinta tyrmistyttää ja hävettää demareitakin".
<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005337384.html/> Viitattu 24.3.2021
- Lupton, Deborah. 2013. *Risk: Second Edition*. Lontoo: Routledge

Miettinen, Anneli. 2010. "Voluntary or Involuntary Childlessness? Socio-Demographic Factors and Childlessness Intentions Among Childless Finnish Men and Women Aged 25-44". Finnish Yearbook of Population Research 45 (January), 5–24

Miettinen, Anneli. 2015. Perhebarometri: Miksi syntyvyys laskee? Helsinki: Väestöliitto ry

Mol, Arthur, Spaargaren, Gert. 1993. Environment, Modernity and The Risk-Society: The Apocalyptic Horizon of Environmental Reform. *International Sociology*, 8:4, 431–459

Nieminen, Elina. 2016. "Syntyvyys laskee rajusti – miksi päättäjät eivät herää ongelman vakavuuteen? A2 Lisääntymis-ilta etsii ratkaisuja vauvakatoon." <https://yle.fi/uutiset/3-9149239/> Viitattu 24.3.2021

Possamai-Inesedy, Alphia. 2006. Confining risk: Choice and responsibility in childbirth in a risk society, *Health Sociology Review*, 15:4: 406–414

Rotkirch, Anna, Helamaa, Tiina. 2018. Syntyneiden määrä, https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/syntyvyys/syntyneiden-maara/ Viitattu 1.1.2021

Rotkirch, Anna, Tammissalo, Kristiina, Miettinen, Anneli, Berg, Venla. 2017. Perhebarometri: Miksi vanhemmuutta lykätään? Helsinki: Väestöliitto ry

STT. 2018. "Syntyvyys laski alemmas kuin koko mittaushistorian aikana – Väestöliitto: Naiset havahtuvat lastenhankintaan vasta, kun on liian myöhäistä". <https://yle.fi/uutiset/3-10474996/> Viitattu 24.3.2021

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2019. Syntyneet. Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/synt/2019/02/synt_2019_02_2020-12-04_tie_001_fi.html/ Viitattu 1.1.2021

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2020. Väestön ennakkotilasto. Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/vamuu/2020/12/vamuu_2020_12_2021-01-21_tie_001_fi.html/ Viitattu 24.3.2021

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2019. Perheet. Helsinki: Tilastokeskus.

http://www.stat.fi/til/perh/2019/perh_2019_2020-05-22_tie_001_fi.html. Viitattu: 14.4.2021

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Van de Kaa, Dirk. 1987. Europe's Second Demographic Transition. Population Reference Bureau. Washington DC

Van de Kaa, Dirk. 2002. The Idea of a Second Demographic Transition in Industrialized Countries. Artikkeliesitelty Sixth Welfare Policy –seminaarissa, National Institute of Population and Social Security, Tokio, Japani. 29. tammikuuta 2002

Wehner, Cecilie, Abrahamson, Peter. 2004. Individualisation of family life and family discourses. Artikkeliesitelty ESPAnet-konferenssissa Oxfordissa.

https://www.researchgate.net/publication/242452901_Individualisation_of_family_life_and_family_discourses

Wilkinson, Iain. 2001. Anxiety in Risk Society. Lontoo: Routledge

Zaidi, Batoool, Morgan, S. Philip. 2017. The Second Demographic Transition Theory: A Review and Appraisal. Annual Review of Sociology, 43:1, 473–492